

Asia: OM 24/41/2015

Nimilain uudistamistyöryhmän mietintö

Yleisiä huomioita

Lausuntonne:

-

Mahdolliset kommenttinne:

-

1 luku. Etunimi

Etunimien enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi kolmesta neljään.

Kannatan ehdotusta

Mahdolliset lisäkommenttinne:

-

Etunimien sukupuolisidonnaisuus ehdotetaan säilytettäväksi. Sukupuolisidonnaisuus olisi jatkossakin harkinnanvarainen edellytys, josta voidaan poiketa erityisestä syystä.

Kannatan ehdotusta

Mahdolliset lisäkommenttinne:

2 §, 1. momentin 2. kohta: Valtaosa Suomessa käytössä olevasta nimistöstä on vanhaa yleiseurooppalaista lainanimistöä, joka on ollut jo lähtöjään sukupuolittunutta ja tulkitaan sellaiseksi muissakin maissa. Tältä osin nimien sukupuolenmukaisuus todennäköisesti säilyy lainsäädännöstä riippumatta. Suomessa on jo ennestään käytössä runsaasti myös sukupuolineutraaleja nimiä ja uusia on mahdollista muodostaa. Kotimaisten kielten keskus suhtautuu myönteisesti sukupuolineutraalien nimien määrän kasvuun ja siihen, että sellaisten nimien valinta on mahdollista. Katsomme kuitenkin, että asia on lakiehdotuksessa otettu huomioon riittävässä määrin, koska nimen sukupuolenmukaisuudesta on 3 §:n mukaan mahdollisuus tarvittaessa poiketa.

2 §, 2. momentti: poika- tai tytär-loppuinen tai vastaavalla tavalla muodostettu nimi jälkimmäisenä etunimenä: Ks. lausuntolomakkeen 2. luku. Sukunimi.

Lausuntonne 1 luvusta muilta osin:

Kotimaisten kielten keskus katsoo, että perusteluissa olisi määriteltävä, mitä tarkoittaa laissa mainittu ”etunimestä muodostettu kokonaisuus”. Määritelmänä voisi olla esimerkiksi ’saman henkilön etunimet, jotka yhdessä muodostavan sisällöltään merkityksellisen kokonaisuuden’.

2 §, 2. momentin lausetta ”Alaikäisen lapsen ensimmäiseksi etunimeksi ei voida hyväksyä nimeä, joka ennestään on nimensaajan sisaruksella tai puolisisaruksella ensimmäisenä nimenä” esitämme täydennettäväksi muotoon ”elossa olevalla sisaruksella tai puolisisaruksella”. Tämä vastaisi myös perinteistä kansanomaista käytäntöä.

3 § 1. momentti, kohta 1: Nimi voidaan hyväksyä, jos se Väestötietojärjestelmän mukaan on käytössä nimensaajan kanssa samaa sukupuolta olevalla viidellä ”elossa olevalla” henkilöllä. – Miksi rajausta koskee elossa olevia henkilöitä? Voisiko ilmauksen ”elossa olevalla” poistaa? Tai, jos täsmennettyä rajausta tarvitaan, ottaa sellaiseksi jonkin vuosiluvun, kuten esim. vuoden 1946, jolloin ensimmäinen etunimilaki sukupuolenmukaisuutta vaativine pykälineen astui voimaan? Näin nimeä etsivien valinta helpottuisi, sillä ulkopuoliset eivät Väestötietokeskuksen Nimipalvelusta näe, onko nimi käytössä vain elossa olevilla henkilöillä.

On huomattava, että Väestötietojärjestelmä ei anna yksiselitteistä kuvaa nimien sukupuolenmukaisuudesta jo kirjaamistapojen vuoksi. Esim. kun patronyymisten eli isännimiä käyttävien kulttuureiden etunimen jälkeen käytetyt isän ja isoisän nimet kirjataan jälkimmäisiksi etunimiksi, tytöille tästä syystä kirjatut miesten etunimet saatetaan tulkita tyttöjen etunimiksi. Tältä osin on syytä vähintään ohjeistaa maistraatteja.

3 § 1. momentti, 2. kohta: ”...etunimi vastaa sanotussa valtiossa vakiintunutta etunimikäytäntöä”. – Tarkoittaako tämä esim. sitä, että jos esim. Ghanassa on annettu omakielinen nimi Kofi, jonka merkitysisältö on ’syntynyt perjantaina’, voidaan Suomessa suomalais-ghanalaisessa perheessä antaa lapselle etunimiksi ”Syntynyt Perjantaina”? Ellei, niin sanan ”etunimikäytäntöä” voisi muuttaa sanaksi ”etunimistöä”.

2 luku. Sukunimi

Sukunimiyhdistelmien käyttöönotto ehdotetaan sallittavaksi. Sukunimiyhdistelmät olisivat mahdollisia aikuisille esimerkiksi vihittäessä (10 ja 13 §), mutta tietyissä tilanteissa myös lapsille (6 ja 7 §). Ehdotuksen mukaan sukunimiyhdistelmät olisivat sallittuja myös tilanteissa, joihin ei liity perhesuhteiden muutosta.

Kannatan sukunimiyhdistelmien sallimista ehdotetussa muodossa

Mahdolliset lisäkommentit:

Viittaamme tässä 1. luvun 2 §:n 2. momenttiin, joka koskee poika- tai tytär-loppuista tai vastaavalla tavalla muodostettua nimeä jälkimmäisenä etunimenä.

Esim. islantilaisen nimikäytännön mukaiset patro- ja matronyymit eli isän- tai äidin ensimmäisen etunimen sisältävät poikaa osoittavat son-loppuiset ja tytärtä osoittavat dóttir-loppuiset nimet olisivat 1. luvun 2 §:n 3. kohdan mukaan juridisesti etunimiä. Käytännössä niitä kuitenkin kohdellaan sukunimien tavoin silloin, kun henkilöllä ei varsinaista sukunimeä ole, ja niitä on tällaisissa tapauksissa merkitty Suomessa Väestötietojärjestelmään sukunimiksi.

Kotimaisten kielten keskus esittää, että 2 §:n erityisperusteluihin (s. 52, 3. kappale) lisätään nimen Lisúdóttir jälkeen tätä koskevan selvennys esim. seuraavasti: ”Tällainen nimi merkitään kuitenkin sukunimeksi silloin, kun henkilöllä ei ole varsinaista sukunimeä eikä se kuulu hänen kulttuuriinsa”.

5 §: Kotimaisten kielten keskus ehdottaa pykälätekstin ensimmäisen virkkeen muuttamista seuraavasti: ”Kahdesta sukunimestä voidaan muodostaa sukunimiyhdistelmä.”

Yksityiskohtaiset perustelut, s. 54, 3. kappale: luvussa puhutaan puolisoitten sukunimiyhdistelmästä, mutta kesken kappaleen otetaan esimerkki lapsen sukunimiyhdistelmästä toteamalla: ”Kahta samaa sukunimeä ei kuitenkaan voisi yhdistää sukunimiyhdistelmäksi. Tästä seuraa, ettei lapselle voisi antaa sukunimiyhdistelmää Virtanen-Virtanen.” Kotimaisten kielten keskus kannattaa tämän mahdollisuuden sallimista sekä lapsille että puolisoille. Mikäli pykälä kuitenkin säilyy ennallaan, perusteluihin olisi lisättävä myös puolisoitten nimiä koskeva esimerkki ja sen perustelut.

5 §, kohta ”Sukunimet yhdistetään yhdysmerkillä tai kirjoitetaan erikseen”. Yhdysmerkin käyttö sukunimiyhdistelmissä on vakiintunut käytäntö, josta luopuminen voi aiheuttaa siirtymävaiheessa epätietoisuutta esim. aakkostuksessa ja nimien oikeinkirjoituksessa. Käytäntö kuitenkin toimii useissa muissa maissa, joten emme näe estettä tälle muutokselle.

6 § 4. momentti: ilmauksessa ”vanhemman tai isovanhemman nimestä tai molempien nimistä muodostettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä” sanan ”molempien” voidaan tulkita viittaavaan ’molempiin vanhempiin’. Jos siitä ei ole kyse, ehdotamme, että ilmaus lyhennettäisiin tarkoitusta vastaavasti muotoon ”vanhemman tai isovanhemman etunimen sisältävä sukunimi tai sukunimiyhdistelmä”. Tässä yksiköllinen sana ”etunimi” tarkoittaisi sitä, että sekä vanhemman etunimi että isovanhemman etunimi voivat olla sukunimiyhdistelmän osana.

Käytössä olevien sukunimien suoja ehdotetaan säilytettäväksi entisellään

Kannatan ehdotusta, sukunimisuoja tulee säilyttää kaikilla yhdenvertaisesti

Mahdolliset lisäkommentit:

Sukunimisuojan säilyttäminen yleisimpien sukunimien osalta tunnustaa eritaustaiset väestönosat samanarvoisiksi myös nimiltään. Suomen yleisimmät sukunimet ovat toisaalta vanhat itäsuomalaiset talonpoikaiset sukunimet, joista vanhimmat on peräisin jo keskiajalta, ja toisaalta kansallisen heräämisen aikana syntyneet uudet suomenkieliset sukunimet, joita otettiin tuhansittain 1800-luvulla. Itäsuomalaisiin sukunimiin liittyy sekä nimi- että sukuidentiteetti, jota yleisimpien nimien kohdalla saatetaan tarkentaa ilmaisemalla myös sukuhaara (esim. Hingunniemen Tikokset, Rantasalmen Kärkkäiset). Sukuidentiteetin merkitystä ilmentää Suomessa myös laaja, kaikkiin kansankerrokseen ulottuva sukututkimusharrastus.

Nämä nimet ovat aineetonta kulttuuriperintöä, joka jo sellaisenaan on suojelun arvoinen. Ne poikkeavat synnyltään eurooppalaisesta ja muusta pohjoismaisesta sukunimistöä, jossa vanhimmat sukunimet ovat säätyläisnimistöä ja tavallisen kansan nimistöä nuorta, suurelta osalta 1800-luvulta peräisin olevaa patronymistä nimistöä, kuten esim. Tanskan Jensen ja Hansen tai Ruotsin Johansson, Andersson, Karlsson ja Nilsson.

Lausuntonne 2 luvusta muilta osin:

16 §, 1 momentti, 1. kohta: ”hakija osoittaa haetun sukunimen kuuluneen hänelle tai hänen esivanhemmalleen korkeintaan viidennessä polvessa hakijasta luettuna”. On mahdollista, esivanhemmilla ei ole vielä ollut sukunimeä, mutta hakija haluaisi ottaa käyttöön heidän asumansa talon nimen, vaikka sama nimi on jo entuudestaan käytössä sukunimenä. Kotimaisten kielten keskus esittää, että mahdollisuus, jossa kyseinen talonnimi olisi voinut päätyä hakijan esivanhempien sukunimeksi, mainittaisiin pykälän perusteluissa sallittuna vaihtoehtona.

4. kohta: ”haettu sukunimi” > haettu uudissukunimi? Voisiko kohtaa täsmentää puhumalla uudissukunimestä, sillä muutoin asiasta voi saada käsityksen, että kyseeseen voisi tulla esimerkiksi sisaren avioliitossa ottama puolison sukunimi.

3 luku. Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset

Lausuntonne 3 luvusta:

§:ssä 33 käytetään ilmausta ”suojattu nimi”, jota ei kuitenkaan käytetä siinä mainituissa pykälissä 16, 18 ja 19 eikä muuallakaan laissa.

33 §, perustelut: Kotimaisten kielten keskus esittää, että pykälän perusteluja selvennettäisiin termien osalta sekä määrittelemällä termit että pykäläviittauksin. Ensiksikin olisi hyvä määritellä, mitä tarkoitetaan termillä ”suojattu sukunimi”, jota käytetään pykälän 33 perustelujen neljännessä kappaleessa. Tällä termillä ymmärretään yleisesti Suomalaisuuden Liiton maksusta suojaamia sukunimiä. Perusteluissa käytetään lisäksi termejä ”suojattu nimi” ja ”suojattu tunnus” niin, että aina

ei selviä, onko kyseisessä kohdassa kysymys käytössä olevasta sukunimestä, historiallisesti merkittävästä sukunimestä, taiteilijanimestä, suojatusta tunnuksesta vai mistä.

Yleisperustelut 4.3.4 Vaikutukset kielellisten oikeuksien toteutumiseen:

Kotimaisten kielten keskus esittää, että 2. kappaleen viimeisestä virkkeestä jätetään pois sana ”ruotsinkielisen”, koska suomen- ja ruotsinkielisiä nimiä on kohdeltava yhdenvertaisesti. Maistraateissa ei ole myöskään suomenkielisen nimistön erityisasiantuntemusta.

4 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Lausuntonne 4 luvusta:

-

5 luku. Erinäiset säännökset

Lausuntonne 5 luvusta:

45 §, erityisperustelut, 2 kpl, 4. rivi: Esitämme, että ”Ehdotettu viiden vuoden lukumäärärajoitus” tarkistetaan aiottuun muotoon ”Ehdotettu viiden kerran lukumäärärajoitus”.

6 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Lausuntonne 6 luvusta:

-

Liitelait

Työryhmän ehdotukseen sisältyy ehdotus muuttaa rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia muun muassa siten, että laista poistetaan rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta nimilain puolison sukunimeä koskeviä säännöksiä. Uusia parisuhteita ei ole enää voinut rekisteröidä 1 päivästä maaliskuuta 2017 lähtien, joten muutos soveltuisi vain rekisteröidyn parisuhteen kuluessa tai parisuhteen purkautumisen jälkeen tehtyihin nimenmuutoksiin.

Kannatan ehdotusta

Mahdolliset lisäkommenttinne:

-

Yksityiskohtaisia huomioita

Pykäläkohtaiset tekniset huomiot:

-

Forsberg Ulla-Maija
Kotimaisten kielten keskus

Kankaanpää Salli
Kotimaisten kielten keskus